

3843

Sagesmannen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Karna Jönsson är född i Öja och har bott där hela sitt liv. I sin ungdom var hon ute och tjänade några år, men började ganska snart arbeta vid Öja gård, liksom hennes föräldrar hade gjort. Hon har därför inte så stor erfarenhet av den självägande allmogens seder, men hennes mor tycks ha iakttagit en mängd gamla bruk, och Karna minns en del av hennes berättelser därom.

*Känd
Herrestat
Öja
1932*

3843

*oppd. Prof. Holmström
Vår kyrkograv
född 1857
i Öja*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Kyrkograv.

Om där kom något får eller ett annat djur förbi,
när de byggde en kyrka, tog de och murade in det. Det
blev då kyrkograv. Vår kyrka är ju ombyggd, men jag
hörde aldrig att de murade in något i den.

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Nissen.

Om julen brukade mor sätta upp mjölk och gröt
ovanför lofttrappan till nissen. Vi barn tyckte ju, att
det var roligt, men vi trodde inte på nissen.

Skrive
Herrestab hd
Eje Sn
sept. 1932

mt. d. g. Holmström
3843 Kar. Kame Jönsson
född 1871 i Eje

Offer till vättarna.

Förr brukade folk brygga till jul, och på julaftönen tog mor alltid lite dricka och slog i alla fyra hörnen på stugan och sade: "Nu skall goavättar ha dricka."

Oja om sk

3843

Gengångare.

När jag var liten, hörde jag talas om två drängar, som var mycket goda vänner, och de hade suttit och supit tillsammans många gånger. Den ene av dem dog, och en natt gick den andre förbi kyrkogården. Det var inte så långt efter begravningen, Då hörde han någon, som sade: "Kom nu bror, så tar vi oss en skål." I detsamma kände han, att någon slog honom på hälarne, och efter den natten var han aldrig frisk mer.

Stina
Kerstad
Oja
Mars 1932

3843

Mara och varulv.

Mycket stort barn
Född 1807
Ber. av Stina Kerstads
född 1807

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

När jag var ute och tjänade, pratade folk mycket om en piga, som skulle ha ett barn. De sade, att hon hade spänt upp en fölhamn och krupit igenom, för att hon skulle kunna få barnet lättare. Men det var farligt, att göra så, för om det blev en pojke, skulle han komma att bli varulv, och om det blev en förs, så skulle hon bli mara.

Öja. M.

3843

Varulv.

Jag och en kvinna från Bussjö hade varit och arbetat på Öjagården, och när vi gick hem, hade det blivit mörkt. I ett hus här i byn, bodde där en fru, som skulle ha ett barn, och när vi gick förbi huset, stod där en stor hund och krafsade på fönstret och ville in. Jag såg det ju själv, och jag ljuger inte med, att hunden var så stor som en kalv. "Vad är det för en hund," sade jag till kvinnan. "Tyst," sade hon. "Det skall vi tala om i morgon." Och kvinnan var så rädd, så hon vågade inte gå hem på kvällen utan fick ligga hos mig. Nästa dag sade hon, att det hade varit en varulv, som vi hade mött. En skulle ju inte tala om sådant samma

(Forts.)

O. M.

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

(Förts.)

dag, som en har sett det, för det kan bli farligt.

Varulven ville väl in till frun, för de sade, att han kunde bli fri, om han rev ihjäl en kvinna, som skulle ha barn.

3843

Bot för huvudvärk.

Den som folket här mest gick till för att söka bot, när de var dåliga, var Åsums Lars. Jag var där själv en gång, när jag var tolv år. Mor hade en sådan farlig huvudvärk, så hon kunde inte sova om nätterna, och så fick jag ge mig av till Åsum. Jag fick en schalett med mig, som mor hade haft om huvudet, och den mätte Åsums-Lars på alla håll med händerna. Innan han ordinarade någonting, brukade han alltid gå ut i ett bakhus, han hade, och så gjorde han, när jag var där också. När han kom tillbaka, sade han precis, hur vi hade det här: att det stod stora träd omkring huset och att det fanns ett skatbo i det trädet, som stod vid brunnen. Mor hade varit ovarsam och kastat hår, som hon kammat av sig, hur som helst. Skatorna

(Forts.)

3843

(Forts.)

hade fått tag i håret och lagt det i sitt bo, och för att mor skulle bli bra, skulle vi taga ned hela skatboet och elda upp det. Så skulle vi taga rinnande vatten och koka, och i det skulle mor tvätta huvudet. Och hon blev minsann bra också efter det. När vi togo ned skatboet, var det fullt av hår i det. Jag har aldrig kastat bort något hår sedan dess utan alltid eldat upp det, men många kasta det ju hur som helst, och jag tror de är mer oförsiktiga nu än förr.

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

Bot för dåligt blod.

När jag var hos Åsums-Lars, hade jag följe med en kvinna, och jag fick följa med henne in , eftersom jag bara var en glytt. Annars hade han bara en åt gången inne hos sig, och de andra fick sitta i ett rum utanför och vänta. Till den kvinnan ordinerade han, att hon skulle dricka rödvin. Det var för dåligt blod, kunde jag förstå. Det kostade bara 50 öre attbörja honom till råds.

När Åsums-Lars skulle häktas.

Doktorerna tyckte inte mycket om Åsums-Lars, för han tog mycken förtjänst från dem, och en gång hade de stämt honom. När Länsmannen kom och skulle hämta honom, gick han bort och ritade ett kors framför hästarna, och sedan satte han sig upp i vagnen, men hästarna kunde inte flytta sig från stället. Då satte de fyra hästar för vagnen, men det gjorde ingen nytta. På så sätt hade länsmannen ingenting annat att göra än att låta Lars vara i fred.

3843

Åsums-Lars visste allt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1 1
1 1

Dendär Åsums-Lars hade reda på allting, både vad för slags sjuka folk hade, och vad folk sade om honom. En bonde hade en liten tös, som blev dålig, och folk sade till honom, att han skulle söka hos Åsums-Lars för henne. "Det är väl ingen tosing och söka," sade då gubben, men han fick till det till slut ändå, för där var ingen doktor, som kunde bota hans tös. När han kom in till Lars, sade denne: "Det kan väl inte vara något och söka en sådan tosing som ja." Bonden blev förstas förlägen, men Lars sade till honom, att om det hade varit för sig själv han hade sökt, hade han fått behålla dåligheten, men eftersom det var den lilla tösen, skulle han hjälpa henne.

3843

Åsums-Lars och hans piga.

Det var en kvinne, som frågade Lars' piga, om det inte var räligt att vara på ett sådant ställe. "Jo," sade pigan, "jag har inte varit här mer än ett år, men jag skall likväl flytta nu om oktober. Har jag glömt att flytta korna, eller det är något annat, som jag inte har gjort, så har han genast reda på det och kommer och pratar om det för mig. Men det värsta är, att jag har en fästman, och jag kan inte träffa honom en enda gång utan att Lars kommer dagen efter och säger, var jag har varit.

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Bud till Åsums-Lars.

Där bodde en gammal kvinna borta mot Herrestad till, som såg lite dåligt, och folk kallade henne därför "Blinga Māri". Men hon brukade samla bud från gårdarna häromkring och gå till Åsum med. Hon gick hela vägen, men sedan kom hon ju inte tillbaka varken den dagen eller den nästa. För besväret fick hon lite betalt, och det var mest bönder, hon gick ärende för, och därför fick hon lite mat också.

Skänska
berättad hon
Oja
1932

3843
Ber. av P. Hansson
född år 1857 i Oja

Ont öga.

Anna Hansa hade varit på ett ställe här i byen, och frun sade, att där hade dött fem gässlingar för henne, bara för att Anna Hansa hade tittat på dem. Men det kan väl inte vara sant. Jag tror, att hon hade kastat någonting för gässlingarna, annars hade de väl inte dött.

3843

Dålig fot.

När jag var liten, bodde det en gammal kärring här, som hette Anna Hansa, och folk sade, att hon hade dålig fot. Om mor skulle gå bort, och hon mötte Anna Hansa, gick hon hem igen, för hon skulle ändå inte få någon tur den gången.

Ög Skåne
L. H. Kruus
m. Öja
Appt. år 1932

3843

Appt. av Peter Abrahamson
1932
P. H. Kruus
född år 1857 i Öja

Skärtorsdagen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

På skärtorsdagen brukade många rita kors på dörrarna,
men det har vi aldrig gjort till vårt. Däremot brukade
mor sätta en kniv i "medingen", och det var där många
andra, som gjorde också. Det skulle vara för att hindra
trollen,

3843

Taklök.

Det var rätt vanligt med en taklök över dörren
förr. Folk sade, att den skulle skydda för åska.

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

Ej slå ut vatten.

På juldagen och nyårsdagen fick vi inte slå något smutsigt vatten ut om dörren för mor, för då slogo vi turen ut. Vi fick hålla det i en spann här inne och så bära ut det nästa dag.

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Att hindra gengångeri.

I fattighuset här bodde två gamla kvinnor, som alltid voro ovänner. När den ena hade dött och skulle begravas, tög den andra en spann vatten och kastade efter kistan, så snart den kommit ut om dörren. Folket frågade sedan kvinnan, vad detta skulle tjäna till, och hon sade: "Hon har sagt, att hon skall komma igen och krama mig, men nu kan hon inte det."

3843

När bruden skulle flytta.

Jag var med på ett bröllop för en trettio år sedan, och bruden skulle flytta ända till Äggelsta. När hon skulle resa, gav modern henne ett helt kilo risgryn i en påse, som hon skulle gå in och ställa på bordet, så snart hon kom fram. Det skulle vara så många gryn, att hon inte kunde räkna dem. Tösen ville inte bry sig om det, men modern sade, att hon tvunget skulle göra det, så kom hon inte att ledas vid det. Jag har hört talas om förut, att folk brukade göra så, men det är den enda gången jag har sett det.

a
Agn *Mc*

3843

Där någon slagit ihjäl sig.

En man skulle ha slagit ihjäl sig någonstans
ovanför byen, och när folk gick förbi där förr i tiden,
gjorde de ett kors i luften med handen. Jag vet inte
om det var för att de var rädda för honom.

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

Julgran.

Någon julgran hade jag inte sett förr än jag kom ut och tjäna. Det var på ett och annat bondställe, som de hade julgran, men det var inte allmänt.

Stam
Kvartad
Oja
sept. 1932

3843

Yng. M. Holmström
Ber. Pärnäs
Född 1857 i Öja

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

Trettondedagen.

Mor talade om, att förr brukade skolbarn från Ystad komma och sjunga på trettondedagen. De bar en stjärna framför sig och så sjöngo de någon sång om Betlehems stjärna. De skulle ju ha någonting för att de sjungit, och mor brukade säga: "Ni kan få bröd, för kött har jag ont om."

3843

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

Midsommar.

På Öjagården brukade folket alltid få resa majstång, när det var midsommar, och sedan hade vi spel och dans där. De resa majstång nu också, men det är inte varje år, för ibland slåss de och bära sig så räligt åt, så de få inte ha det. Majstången hade en tvärarm och så satt det en krans i varje ända av den och så en i själva korset. I toppen hade de en krona. Stången var helt klädd med grönt och blommor.